II

(Akti, sprejeti v skladu s Pogodbo ES/Pogodbo Euratom, katerih objava ni obvezna)

ODLOČBE/SKLEPI

KOMISIJA

ODLOČBA KOMISIJE

z dne 12. novembra 2008

o posojilu v višini 300 milijonov EUR, ki ga je Italija odobrila družbi Alitalia št. C 26/08 (ex NN 31/08)

(notificirano pod dokumentarno številko C(2008) 6743)

(Besedilo v italijanskem jeziku je edino verodostojno)

(Besedilo velja za EGP)

(2009/155/ES)

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI JE –

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in zlasti prvega pododstavka člena 88(2) Pogodbe,

ob upoštevanju Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru in zlasti točke (a) člena 62(1) Sporazuma,

po pozivu zainteresiranim stranem, naj predložijo svoje pripombe v skladu z navedenimi členi [1], in ob upoštevanju teh pripomb,

ob upoštevanju naslednjega:

1. POSTOPEK

(1) Na srečanju 23. aprila 2008 so italijanski organi obvestili Komisijo, da je italijanski Svet ministrov 22. aprila 2008 družbi Alitalia z zakonskim odlokom št. 80 z dne 23. aprila 2008 [2] odobril dodelitev posojila v višini 300 milijonov EUR.

(2) Ker italijanski organi pred odločitvijo o odobritvi navedenega posojila tega niso priglasili Komisiji, je ta z dopisom z dne 24. aprila 2008 (D/422119) italijanske organe zaprosila, naj potrdijo obstoj takega posojila, v zvezi s tem pošljejo vse potrebne informacije, na podlagi katerih bo lahko ocenila tak ukrep z vidika določb členov 87 in 88 Pogodbe, in začasno odložijo odobritev navedenega posojila ter Komisijo obvestijo o sprejetih ukrepih za uskladitev s to obveznostjo na podlagi člena 88(2) Pogodbe.

(3) Komisija je na podlagi tega dopisa italijanske organe opozorila tudi na obveznost, da priglasijo vsak načrt za dodelitev ali spremembo pomoči in ne izvajajo predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejeta dokončna odločitev.

(4) Italijanski organi so v dopisu z dne 7. maja 2008 zaprosili za podaljšanje roka, ki jim je bil določen za odgovor na dopis Komisije z dne 24. aprila 2008, Komisija pa jim pisno ugodila 8. maja 2008 (D/423186) in italijanske organe zaprosila, naj odgovorijo do 30. maja 2008.

(5) Italijanski organi so z dopisom z dne 30. maja 2008 odgovorili na dopis Komisije z dne 24. aprila 2008. Komisijo so v dopisu zlasti obvestili, da je bil 27. maja 2008 sprejet zakonski odlok št. 93 [3], ki določa, da ima Alitalia možnost, da znesek navedenega posojila vključi v lastniški kapital.

---

[1] UL C 184, 22.7.2008, str. 34.

[2] *Decreto-legge nº 80, Misure urgenti per assicurare il pubblico servizio di trasporto aereo* (GU Nº 97 del 24/04/2008). (Zakonski odlok št. 80 – Nujni ukrepi za zaščito zračnega prometa (Uradni list št. 97 z dne 24. 4 2008)).

[3] *Decreto-legge nº 93, Disposizioni urgenti per salvaguardare il potere di acquisto delle famiglie* (GU Nº 127 del 28/05/2008). (Zakonski odlok št. 93 – Nujni ukrepi za ohranitev kupne moči družin (Uradni list št. 127 z dne 28.5.2008)).

(6) Komisija je prejela več različnih pritožb, predvsem različnih letalskih družb, glede dodelitve posojila italijanske vlade v višini 300 milijonov EUR družbi Alitalia.

(7) Komisija je v dopisu z dne 12. junija 2008 (D/203822) italijanske organe obvestila o svoji odločitvi z dne 11. junija 2008, da sproži formalni postopek preiskave na podlagi člena 88(2) Pogodbe. Komisija je v odločitvi pozvala Italijo in druge zainteresirane strani, naj v določenem roku predložijo svoje pripombe. Ta odločitev je bila objavljena v *Uradnem listu Evropske unije* ([4]).

(8) Italijanski organi so Komisiji predložili svoje pripombe v dopisu z dne 12. julija 2008 (A/509783). Komisija je prejela tudi pripombe petih zainteresiranih strani in jih italijanskim organom posredovala v dopisu z dne 3. septembra 2008 (D/433031). Seznam teh zainteresiranih strani je priložen tej odločbi.

(9) Italijanski organi niso odgovorili na pripombe zainteresiranih strani.

2. **OPIS UKREPA**

(10) Italijanski organi so na srečanju 23. aprila 2008 Komisiji predložili zgoraj navedeni zakonski odlok št. 80, s katerim je Italija družbi Alitalia, katere 49,9 % je v državni lasti, odobrila posojilo v višini 300 milijonov EUR.

(11) V uvodnih izjavah tega zakonskega odloka je določeno:

„Zaradi finančnega položaja družbe Alitalia (…), kot je bilo razvidno iz informacij za trg, ter njene vloge prevoznika, ki zagotavlja največji delež javnega letalskega prometa pri povezavah med nacionalnim ozemljem in državami, ki niso članice Evropske unije, in povezavah na teh progah za prevoz potnikov in blaga iz regionalnih središč in v ta središča;

(Ker) je izjemno potrebno in nujno, da se zaradi javnega reda in prometne povezanosti zagotovi navedeni javni letalski promet, tako da država družbi Alitalia odobri kratkoročno posojilo pod tržnimi pogoji za nujno potrebno obdobje, da ne bi ogrozili neprekinjenega delovanja v pričakovanju imenovanja nove vlade, tako da bi tej vladi omogočili prevzetje pobude za zagotovitev sanacije in dokončanja procesa liberalizacije družbe s polnimi pooblastili.“

(12) V prvem členu tega zakonskega odloka je določeno, da se družbi Alitalia za kritje takojšnjih potreb po likvidnih sredstvih odobri posojilo v višini 300 milijonov EUR, ki ga mora družba vrniti čim prej v obdobju od tridesetega dne po prenosu lastniškega kapitala do 31. decembra 2008. V tem členu je za zadevno posojilo določena obrestna mera, enaka referenčni obrestni meri, ki jo je sprejela Komisija, in predvsem do 30. junija 2008 enaka obrestni meri, določeni v Obvestilu Komisije o veljavnih obrestnih merah za vračilo državne pomoči in o referenčnih/diskontnih merah za 25 držav članic, ki veljajo od 1. januarja 2008 ([5]), od 1. julija 2008 pa enaka obrestni meri, navedeni v Sporočilu Komisije o spremembi metode določanja referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj ([6]).

(13) Italijanski organi so v dopisu z dne 30. maja 2008 obvestili Komisijo, da je italijanska vlada z zgoraj navedenim zakonskim odlokom št. 93 določila, da ima Alitalia možnost, znesek navedenega posojila vključiti v lastniški kapital za kritje svojih izgub (člen 4(3) navedenega zakonskega odloka). Namen te možnosti je družbi omogočiti ohranitev vrednosti njenega kapitala, da izgube ne bi povzročile zmanjšanja osnovnega kapitala in rezerv pod zakonsko določeno mejo, s čimer bi se sprožil postopek zaradi insolventnosti („procedura concorsuale“); s tem bi se omogočilo tudi, da ostane možnost privatizacije odprta in verjetna.

(14) Način vračila posojila, določen v zakonskem odloku št. 80, velja tudi na podlagi zakonskega odloka št. 93, razen za obrestno mero za posojilo, povečano za 1 odstotno točko (glej člen 4(1) in (2) zakonskega odloka št. 93), in ker bo v primeru likvidacije družbe zadevni znesek šele po solidarnem poplačilu vseh drugih upnikov vrnjen sorazmerno z lastniškim kapitalom (glej člen 4(4) zakonskega odloka št. 93).

([4]) UL C 184, 22.7.2008, str. 34.

([5]) UL C 319, 29.12.2007, str. 6.

([6]) UL C 14, 19.1.2008, str. 6.

3. **RAZLOGI ZA SPROŽITEV FORMALNEGA POSTOPKA PREISKAVE**

(15) Komisija v odločitvi z dne 11. junija 2008 opozarja, da je zadevni ukrep posojilo, ki ga je odobrila Italija in katerega znesek je mogoče vključiti v lastniški kapital družbe Alitalia ([7]) (v nadaljnjem besedilu: ukrep).

(16) Ker zadevni ukrep velja za pomoč, je Komisija imela dvome, ali se je Italija z dodelitvijo pomoči Alitalii vedla kot osveščeni delničar, ki vodi strukturno, globalno ali sektorsko politiko ter ga usmerjajo možnosti dolgoročnejše rentabilnosti vloženega kapitala, kot to velja za navadne vlagatelje.

(17) V tem okviru je Komisija na podlagi informacij, ki jih je imela na voljo, zlasti menila, da navedeni ukrep ne glede na način uporabe zadevnih sredstev pomeni gospodarsko prednost za Alitalio, ki je ob običajnih tržnih pogojih ne bi imela. Ta ocena je temeljila na finančnem položaju družbe ter na pogojih in okoliščinah dodelitve obravnavane pomoči.

(18) Komisija je imela tudi dvome glede skladnosti ukrepa s skupnim trgom. V zvezi s tem je na podlagi informacij, ki jih je imela takrat na voljo, zlasti menila, da ukrep zadevne pomoči ne bi mogel veljati za skladnega s skupnim trgom na podlagi Smernic Skupnosti o državni pomoči za reševanje in prestrukturiranje podjetij v težavah (v nadaljnjem besedilu: smernice iz leta 2004) ([8]). Opozorila je tudi, da je Alitalia že prejela pomoči za prestrukturiranje in reševanje.

(19) Komisija se je zato odločila sprožiti formalni postopek preiskave, da bi odpravila dvome glede opredelitve zadevne sheme kot državne pomoči in njene združljivosti s skupnim trgom.

4. **PRIPOMBE ITALIJANSKIH ORGANOV**

(20) Italijanski organi v pripombah trdijo, da zadevni ukrep ni državna pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe.

(21) V zvezi s tem menijo, da je Italija ravnala kot delničar, katerega namen je podjetju, v katerem ima delež, zagotoviti potrebna finančna sredstva, da bo kratkoročno lahko pokrilo likvidnostne potrebe. Posojilo navadnega delničarja, ki ga je odobrila Italija, naj bi bilo torej samo premostitveno financiranje za povečanje vrednosti državnega deleža, ki naj bi ga odobril osveščeni delničar, ki vodi strukturno, globalno ali sektorsko politiko ter ga usmerjajo možnosti dolgoročnejše rentabilnosti vloženega kapitala, kot to velja za navadne vlagatelje. V tem okviru naj bi bile uporabljene obrestne mere skladne z naravo in ciljem financiranja družbe. Čeprav je za tako financiranje najpogosteje značilna neodplačnost, naj bi se v obravnavanem primeru štelo za odplačno ob upoštevanju statusa posojilodajalca in z določitvijo obrestne mere na taki ravni, da omogoča neposreden in ustrezen ekonomski donos kapitala.

(22) Glede trditve Komisije, da pomisleke o tem, ali ima zadevni ukrep značaj pomoči, kar podpirata dejstvo, da je bil ukrep sprejet hkrati z umikom ponudbe za prevzem, ki je bila družbi Alitalia predložena 14. marca 2008, in neobstoj dokazov o obstoju „zanesljivih in takojšnjih možnosti, da bi družbo Alitalia kupil drug vlagatelj“, Italija opozarja, da so bili razlogi, zakaj ni mogla končati postopka privatizacije s skupino Air France-KLM, že pojasnjeni. Po mnenju italijanskih organov nedokončanje tega postopka vseeno ni nasprotovalo načrtu za privatizacijo v okoliščinah, ki povečujejo vrednost premoženja družbe in hkrati ohranjajo njeno preostalo vrednost za delničarje.

(23) Poleg tega je dogajanje po 30. maju 2008 nakazovalo, da je še vedno mogoče iti v to smer. Italijanski organi se v tem smislu sklicujejo na pogodbo, sklenjeno 9. in 10. junija 2008, s katero je družba Alitalia družbi Intesa Sanpaolo S.p.A. (v nadaljnjem besedilu: družba Intesa Sanpaolo) zaupala nalogo, spodbujati in najti ponudbo, namenjeno ministrstvu za gospodarstvo in finance kot delničarju družbe Alitalia in družbi Alitalia, da bi eden ali več industrijskih ali finančnih vlagateljev, zainteresiranih za sodelovanje pri sanaciji, razvoju in oživitvi družbe Alitalia, predvsem s kapitalizacijo trajno prevzelo nadzor nad družbo. To pooblastilo, ki se izvaja, naj bi veljalo 60 dni in bi se lahko na zahtevo družbe podaljšalo za 30 dni.

(24) Italijanski organi trdijo, da je ukrep vsekakor združljiv s skupnim trgom na podlagi smernic iz leta 2004.

([7]) Ukrep, ki je predmet te odločbe, temelji na zgoraj navedenih zakonskih odlokih št. 80 in 93.

([8]) UL C 244, 1.10.2004, str. 2.

(25) Prvič: družba Alitalia naj bi bila podjetje v težavah v smislu navedenih smernic. Drugič: obravnavani ukrep naj bi bil povratna transakcija, s čimer se upošteva zahteva iz smernic iz leta 2004, da morajo biti pomoči za reševanje samo začasna pomoč in ne smejo biti strukturni ukrepi.

(26) Tretjič: postopek privatizacije družbe in obravnavani ukrep, sprejet za dokončanje tega postopka, naj bi bila skladna z zahtevami iz točke 25(b) smernic iz leta 2004. Posojilo v višini 300 milijonov EUR naj bi zagotovilo sam obstoj družbe, ne da bi ji omogočilo izvajanje konkurenčnih strategij na trgu letalskega prometa, ki bi lahko imele hipotetične gospodarske posledice.

(27) Četrtič: italijanski organi v zvezi s trditvijo Komisije, da se država ni zavezala, da bo najpozneje šest mesecev po izvedbi ukrepa predložila načrt za prestrukturiranje ([9]) (točka 25(c) smernic iz leta 2004), ugovarjajo, da je priprava načrta del postopka privatizacije družbe, o katerem naj bi Italija obširno poročala v dopisu Komisiji z dne 30. maja 2008. Italijanski organi v zvezi s tem opozarjajo, da je za alternativni primer vračila celotnega posojila v zakonskem odloku št. 93 določeno, da mora biti posojilo nujno vrnjeno čim prej v obdobju od tridesetega dne po prenosu celotnega lastniškega deleža ministrstva za gospodarstvo in finance, to je po dejanski izgubi nadzora, do 31. decembra 2008. Iz tega sklepajo, da je bil časovni razpored res predstavljen ob sprejetju izpodbijanega ukrepa in da ta vsebinsko izpolnjuje ustrezne zahteve iz smernic iz leta 2004.

(28) Petič: v skladu z zahtevami iz točke 25(d) smernic iz leta 2004 naj bi bila odobritev zadevnega posojila potrebna zaradi takojšnje potrebe družbe po likvidnih sredstvih zaradi objektivnih gospodarskih težav, ki jih je Komisija sicer priznala v odločitvi z dne 11. junija 2008 (glej uvodne izjave od 18 do 20 te odločbe). V zvezi s tem italijanski organi opozarjajo, da je namen posojila kratkoročno zagotoviti nadaljnji obstoj in ohranitev premoženja družbe Alitalia, da bi se lahko postopek privatizacije uspešno zaključil. Skupni znesek pomoči, to je 300 milijonov EUR, naj bi bil nujno potreben in sorazmeren z uresničevanjem teh ciljev, kot med drugim dokazuje predstavitev ekonomskega in finančnega položaja družbe, ki jo je Italija poslala Komisiji v dopisu z dne 30. maja 2008 (glej str. od 6 do 9).

([9]) Odločitev Komisije z dne 11. junija 2008, glej uvodno izjavo 7.

(29) Šestič: uporaba načela o enkratni pomoči iz točke 25(e) smernic iz leta 2004 v posebnih okoliščinah obravnavanega primera ni protislovna.

(30) Čeprav je družba Alitalia že prejela pomoč za prestrukturiranje za načrt sanacije za obdobje 1996–2000 in pomoč za reševanje leta 2004, je namreč mogoče odstopati od načela o enkratni pomoči. Italijanski organi se v zvezi s tem sklicujejo na Odločbo Komisije z dne 1. decembra 2004 o državni pomoči Francije za Bull ([10]) (v nadaljnjem besedilu: odločba o družbi Bull).

(31) Opozarjajo, da je namen uporabe načela o enkratni pomoči preprečiti, da bi ponavljajoča se državna podpora za nekatera podjetja „zgolj ohranjala obstoječe stanje, odložila to, kar je neizbežno, na kasnejši čas, ter med tem preložila gospodarske in socialne probleme na druge, učinkovitejše proizvajalce ali druge države članice“ (točka 72 smernic iz leta 2004). Vendar naj bi bila možnost odstopanja od uporabe tega načela povezana s priznavanjem obstoja primerov, ko ti dejavniki niso preverljivi, ker iz skupnega zneska pomoči, dodeljenih istemu upravičencu v danem obdobju, ni mogoče sklepati, da podjetje „preživi zgolj zaradi ponavljajoče se državne podpore“ (točka 72 smernic).

(32) V zvezi s tem lahko privatizacija družbe, ki ostaja mogoča in verjetna rešitev, ob njenem dokončanju povzroči dejanski konec sedanjega stanja, kar zadeva industrijsko upravljanje družbe Alitalia, ki bi jo tako vodili novi nadzorni organi, ter omogoči učinkovito obnovo rentabilnosti družbe zaradi finančnih prispevkov članov nove družbe. Italijanski organi nadalje trdijo, da k vsem zunanjim in nepredvidenim dejavnikom, ki so podaljšali postopek privatizacije družbe Alitalia, nedvomno spadajo tudi nepredvidljive in izjemne okoliščine, za katere družba v skladu s točko 73 smernic iz leta 2004 ni odgovorna.

5. **PRIPOMBE ZAINTERESIRANIH TRETJIH STRANI**

(33) Pet zainteresiranih strani je Komisiji poslalo pripombe na podlagi člena 88(2) Pogodbe. Seznam teh zainteresiranih strani je priložen tej odločbi.

(34) Prvič: v zvezi z vprašanjem opredelitve obravnavanega ukrepa kot pomoči štiri zainteresirane strani podpirajo stališče Komisije glede tega, ker menijo, da je navedeni ukrep pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe.

([10]) UL L 342, 24.12.2005, str. 81.

(35) Družbi British Airways (BA) in Sterling Airlines opozarjata, da bi družba Alitalia brez zadevnega ukrepa v skladu z italijanskim zakonom šla v stečaj. Družba Alitalia bi tako v skladu s predpisi o civilnem letalstvu izgubila spričevalo letalskega prevoznika in bi zato morala prenehati delovati.

(36) Družba Neos v zvezi s tem trdi, da za obrestno mero, ki se uporablja za vračilo zadevne pomoči, povišanje referenčne obrestne mere za 100 bazičnih točk nikakor ne pomeni, da se upoštevajo tveganja, v katera so privolili italijanski organi, ko so odobrili zadevni ukrep. Družba Neos podpira tudi oceno Komisije v odločitvi z dne 11. junija 2008, da ob odobritvi zadevnega ukrepa ni bilo možnosti privatizacije družbe Alitalia. To dejstvo namreč potrjujejo hude napetosti, ki so avgusta obstajale med italijanskim ministrstvom za finance in upravnim odborom družbe glede „nadaljnjega obstoja podjetja“ in potrditve polletnih računovodskih izkazov te družbe.

(37) Družbi BA in Sterling Airlines opozarjata, da je družba Alitalia v preteklosti prejela podobne pomoči. Družba Ryanair obžaluje, da je Komisija predmet formalnega postopka preiskave, ki ga je začela 11. junija 2008, omejila na zadevni ukrep, saj je družba Alitalia po mnenju družbe Ryanair od novembra 2005 prejela tudi druge nezakonite državne pomoči. Z analizo teh drugih ukrepov bi lahko potrdili analizo, da zasebni vlagatelj v okoliščinah obravnavanega primera ne bi privolil v dodelitev zadevne pomoči.

(38) Družba Neos in tudi družba Ryanair navajata izkrivljanje konkurence zaradi pomoči, ki jo je Italija dolga leta zagotavljala družbi Alitalia.

(39) Drugič: družba BA glede združljivosti zadevnega ukrepa s skupnim trgom meni, da je ta ukrep pomoč za reševanje in bi zato moral izpolnjevati pogoje iz smernic iz leta 2004. Vendar ta pomoč Komisiji ni bila priglašena, preden se je začela izvajati, in ne izpolnjuje pogojev iz navedenih smernic.

(40) Družba BA v zvezi s tem trdi, da se ta pomoč ni mogla dodeliti brez kršenja zlasti načela o enkratni pomoči iz smernic (točka 25(e) smernic iz leta 2004), ker je družba Alitalia že prejela pomoč za prestrukturiranje, ki jo je odobrila Komisija. Družba BA dodaja, da izjema od načela o enkratni pomoči iz točke 73 smernic v obravnavanem primeru ne velja, ker se družbi Alitalia ni bilo treba spopasti z nepredvidljivimi okoliščinami, za katere ni bila odgovorna. V tem smislu družbi BA in Sterling Airlines pojasnjujeta, da sedanje zelo težke gospodarske razmere v letalskem sektorju, povezane predvsem z rastjo cen nafte, zadevajo vse akterje v sektorju. Družba BA iz tega sklepa, da družba Alitalia ne more uporabiti tega argumenta, da bi upravičila odstopanje od načela o enkratni pomoči iz smernic iz leta 2004. Potrebe družbe po financiranju so posledica njene nezmožnosti za izvedbo reforme, s katero bi znižala notranje stroške, in to kljub državni pomoči, ki naj bi jo že prejela.

(41) Poleg tega po mnenju družbe BA obravnavani ukrep ni likvidnostna pomoč v obliki poroštev za posojilo ali v obliki posojil, ampak ima značilnosti dokapitalizacije, ki italijanski vladi zagotavlja dejanski nadzor nad družbo (točka 25(a) smernic).

(42) Družba BA glede pogoja iz smernic iz leta 2004 v zvezi z obstojem resnih socialnih težav poudarja, da plačilna nesposobnost družbe Alitalia ne more povzročiti resnih motenj za potnike zaradi prisotnosti konkurentov na notranjih in mednarodnih letih. Škodljivi učinki prelivanja na položaj njenih konkurentov naj bi bili posledica ohranitve družbe Alitalia na trgu kljub njenim finančnim težavam, povečanja števila prog, zlasti iz Rima in Milana v Los Angeles, in znižanja cen. Te poslovne odločitve niso bile razumne, zlasti glede na finančni položaj družbe, in naj bi dokazovale njeno željo po povečanju tržnega deleža v primerjavi s konkurenti, ki niso prejeli državne pomoči (točka 25(b) smernic iz leta 2004).

(43) Poleg tega zadevna pomoč družbi Alitalia ni bila odobrena za omejeno obdobje šestih mesecev, kot se zahteva v smernicah iz leta 2004 (točka 25(c) smernic).

(44) Nazadnje družba BA trdi, da ker so za to poslovno strategijo značilni nebistveni izdatki, ni mogoče zagotoviti, da bo zadevna pomoč omejena na znesek, potreben za delovanje podjetja v obdobju, za katero je pomoč odobrena, saj mora potrebna količina temeljiti na likvidnostnih potrebah podjetja, ki želi preprečiti nadaljnje dolgove (točka 25(d) smernic iz leta 2004).

(45) Družba Ryanair očita Komisiji, da ni že zahtevala takojšnje začasne odložitve zadevne pomoči, in zahteva, naj se od družbe Alitalia zahteva takojšnje vračilo 300 milijonov EUR, ki ji jih je odobrila Italija. Družba Ryanair tudi poudarja, da se v nasprotju s trditvami italijanskih organov ni mogoče sklicevati na noben razlog javnega reda in prometne povezanosti, da bi upravičili odobritev zadevne pomoči družbi Alitalia. Ryanair se v zvezi s tem sklicuje na zmanjšanje tržnih deležev družbe Alitalia na nekaterih progah.

(46) *The European Travel Agents' and Tour Operators' Associations* (ECTAA) in *The Guild of European Business Travel Agents* (GEBTA) nasprotno menita, da odobritev zadevne pomoči lahko pripomore k varstvu potrošnikov, ker je njen namen preprečiti stečaj družbe Alitalia, saj v primeru takega stečaja družbe ni zakonodaje o varstvu potrošnikov. ECTAA in GEBTA dodajata, da je bila odobritev zadevnega posojila edina razumna rešitev, da bi preprečili stečaj družbe Alitalia in ji pomagali v postopku privatizacije. Ob upoštevanju možnosti oživitve družbe, o katerih je poročal tisk, bi bila odobritev tega posojila ekonomsko upravičena, da bi se lahko začelo popolno prestrukturiranje družbe Alitalia, da bi ta lahko v prihodnosti imela dobiček.

6. SEZNAM ODLOČB KOMISIJE O DRUŽBI ALITALIA

(47) V tem smislu in za potrebe analize zadevnega ukrepa je treba spomniti, da je Komisija v zvezi z družbo Alitalia pred tem sprejela naslednje odločbe:

— Odločbo Komisije z dne 15. julija 1997 o dokapitalizaciji Alitalie ([11]): Komisija je v njej odločila, da je dokapitalizacija družbe Alitalia v obliki kapitalske naložbe v vrednosti 2 750 milijard ITL ob upoštevanju nekaterih obveznosti državna pomoč, ki je združljiva s skupnim trgom v skladu s členom 87(3)(c) Pogodbe;

— Odločbo Komisije z dne 18. julija 2001 o dokapitalizaciji Alitalie ([12]): ker je Sodišče prve stopnje razveljavilo ([13]) odločbo z dne 15. julija 1997, je Komisija sprejela novo odločbo o isti dokapitalizaciji. V njej je ugotovila enako kot v odločbi z dne 15. julija 1997, in sicer da je dokapitalizacija družbe Alitalia državna pomoč, ki je združljiva s skupnim trgom ([14]);

— Odločbo Komisije z dne 19. junija 2002, C 54/96 in N 318/02 – Tretja tranša pomoči za prestrukturiranje za družbo Alitalia, ki jo je Komisija odobrila 18. julija 2001, in nova dokapitalizacija v višini 1,4 milijarde EUR ([15]): Komisija je s to odločbo odobrila zgoraj navedeno tretjo tranšo (129 milijonov EUR) in ugotovila, da nova dokapitalizacija ni državna pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe;

— Odločbo Komisije z dne 20. julija 2004, N 279/04 – Nujni ukrepi za preoblikovanje in ponovno oživitev podjetja Alitalia (pomoč za reševanje) ([16]): Komisija je s to odločbo odobrila pomoč za reševanje v obliki državnega poroštva za premostitveno posojilo v višini 400 milijonov EUR ([17]);

— Odločbo Komisije 2006/176/ES z dne 7. junija 2005 o industrijskem načrtu prestrukturiranja Alitalie ([18]): Komisija je na koncu menila, da zadevni ukrepi niso državna pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe.

7. OCENA UKREPA V SKLADU S ČLENOM 87(1) POGODBE

(48) Komisija po formalnem postopku preiskave, sprožene na podlagi člena 88(2) Pogodbe, in ob upoštevanju argumentov, ki so jih predložile Italija in zainteresirane strani, meni, da je zadevni ukrep, in sicer posojilo v višini 300 milijonov EUR, ki je odobreno družbi Alitalia in se lahko vključi v lastniški kapital družbe, državna pomoč, ki je nezdružljiva s skupnim trgom v smislu člena 87(1) Pogodbe in nezakonita v smislu člena 88(3) Pogodbe.

7.1 Obstoj državne pomoči

(49) V skladu s členom 87(1) Pogodbe „je vsaka pomoč, ki jo dodeli država članica, ali kakršna koli vrsta pomoči iz državnih sredstev, ki izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco z dajanjem prednosti posameznim podjetjem ali proizvodnji posameznega blaga, nezdružljiva s skupnim trgom, kolikor prizadene trgovino med državami članicami“.

(50) Za opredelitev nacionalnega ukrepa kot državne pomoči morajo biti izpolnjeni naslednji kumulativni pogoji, in sicer: 1. zadevni ukrep daje prednost pomoči iz državnih sredstev, 2. ta ugodnost je selektivna ter 3. zadevni ukrep izkrivlja ali bi lahko izkrivljal konkurenco in lahko prizadene trgovino med državami članicami ([19]).

(51) Treba je navesti razloge, zakaj je Komisija na tej stopnji sklepala, da zadevna pomoč izpolnjuje te kumulativne pogoje.

([11]) UL L 322, 25.11.1997, str. 44.
([12]) UL L 271, 12.10.2001, str. 28.
([13]) Sodba Sodišča prve stopnje z dne 12. decembra 2000 v zadevi *Alitalia proti Komisiji* (T-296/97, Recueil, str. II-3871).
([14]) Sodišče prve stopnje je tožbo, ki jo je družba Alitalia vložila zoper odločbo Komisije z dne 18. julija 2001, zavrnilo s sodbo z dne 9. julija 2008 v zadevi *Alitalia proti Komisiji*, T-301/01 (še neobjavljeno v ZOdl.).
([15]) UL C 239, 4.10.2002, str. 2.
([16]) UL C 125, 24.5.2005, str. 7.
([17]) Družba Air One je vložila ničnostno tožbo zoper to odločbo, postopek pred Sodiščem prve stopnje pa še teče (zadeva T-344/02).
([18]) UL L 69, 8.3.2006, str. 1.
([19]) Glej na primer sodbo Sodišča z dne 10. januarja 2006 v *zadevi Ministero dell'Economia e delle Finanze proti Cassa di Risparmio di Firenze* (C-222/04, ZOdl., str. I-289, točka 129).

7.1.1 *Obstoj ugodnosti, dodeljene z državnimi sredstvi*

(52) Po eni strani je treba spomniti, da je zadevna pomoč posojilo, ki se lahko vključi v lastniški kapital družbe Alitalia ([20]) in ga je Italija neposredno dodelila tej družbi ter torej pomeni prenos državnih sredstev. Poleg tega je to pomoč mogoče pripisati državi Italiji, ker je italijanski Svet ministrov 22. aprila 2008 sprejel odločbo o odobritvi posojila, ki je bila dopolnjena z zakonskim odlokom št. 93 z dne 27. maja 2008.

(53) Po drugi strani je treba, kar zadeva obstoj gospodarske prednosti, ugotoviti, ali bi se zasebni vlagatelj v podobnih okoliščinah lahko odločil za vplačilo kapitalskega vložka, kot se obravnava v tej zadevi. Sodišče je v zvezi s tem pojasnilo, da se zasebni vlagatelj, čigar udeležbo je treba primerjati z javnim vlagateljem, ki sledi ciljem ekonomske politike, ne obnaša nujno kot običajni vlagatelj, ki vlaga kapital, da bi si v dokaj kratkem času zagotovil donos, ampak najmanj kot zasebni holding ali skupina zasebnih podjetij, ki vodi strukturno, globalno ali sektorsko politiko ter ga usmerjajo možnosti dolgoročnejše rentabilnosti ([21]).

(54) Sodišče je tudi razsodilo, da lahko zasebni delničar pametno vloži kapital, potreben za zagotovitev preživetja podjetja, ki ima začasne težave, vendar lahko morda po prestrukturiranju ponovno postane donosno. Kadar kapitalski vložki javnega vlagatelja ne upoštevajo možnosti rentabilnosti, niti dolgoročne, pa je treba take vložke obravnavati kot pomoč v smislu člena 87 Pogodbe ([22]).

(55) Treba je tudi opozoriti, da je treba v skladu z ustaljeno sodno prakso obstoj in obseg pomoči presojati ob upoštevanju razmer ob njeni odobritvi ([23]).

(56) V tem primeru je treba za uporabo merila zasebnega vlagatelja in zgoraj navedenih načel upoštevati finančni položaj družbe Alitalia in značilnosti zadevne državne pomoči.

7.1.1.1 Finančni položaj družbe Alitalia

(57) Komisija glede finančnega položaja družbe Alitalia ugotavlja, da je bil resno ogrožen ob odobritvi zadevnega posojila in sprejetja zakonskega odloka št. 93. Družba Alitalia je namreč imela konsolidirano izgubo v višini 626 milijonov EUR v poslovnem letu 2006, v poslovnem letu 2007 pa v višini 495 milijonov EUR ([24]).

(58) Še več, družba Alitalia je imela glede na objavljene finančne podatke v prvem četrtletju 2008 izgubo pred obdavčitvijo v višini 214,8 milijona EUR, kar pomeni, da se je izguba v primerjavi z izgubo v istem obdobju leta 2007 povečala za 41 %. Poleg tega je neto zadolženost družbe Alitalia 30. aprila 2008 znašala 1,36 milijarde EUR, kar pomeni, da se je povečala za 13 % v primerjavi z zadolženostjo decembra 2007. Hkrati so denarna sredstva podjetja, vključno s kratkoročnimi finančnimi krediti, 30. aprila 2008 znašala 174 milijonov EUR, kar pomeni, da so bila v primerjavi s koncem decembra 2007 manjša za 53 % ([25]).

(59) To je jasno razvidno tudi iz zakonskega odloka št. 80, v katerem je predvsem navedeno, da mora odobritev zadevnega posojila omogočiti sanacijo družbe in kritje takojšnjih potreb po likvidnih sredstvih (glej uvodni izjavi 57 in 58).

(60) Italijanski organi so poleg tega v odgovoru Komisiji z dne 30. maja 2008 trdili, da je bil zakonski odlok št. 93 sprejet zaradi poslabšanja finančnega položaja družbe ter za zagotovitev ohranjanja vrednosti družbe in nadaljevanja njene dejavnosti. V tem smislu so navedli, da ukrepi, ki so bili sprejeti, da se zaradi izgub osnovni kapital in rezerve ne bi zmanjšali pod zakonsko določeno mejo ter se zato ne bi začela postopek zaradi insolventnosti („procedura concorsuale“) in likvidacija družbe.

(61) Italijanski organi so 3. junija 2008 sprejeli zakonski odlok št. 97 ([26]), ki se tudi sklicuje na zgoraj opisani finančni položaj družbe Alitalia in potrjuje to analizo.

([20]) Ukrep, ki je predmet te odločbe, temelji na zgoraj navedenih zakonskih odlokih št. 80 in 93.

([21]) Glej zlasti sodbo Sodišča prve stopnje z dne 14. septembra 1994 v zadevi *Španija proti Komisiji* C-278/92, C-279/92 in C-280/92, Recueil, str. I-4103, točke od 20 do 22.

([22]) Glej na primer sodbo Sodišča z dne 21. marca 1991 v zadevi *Italija proti Komisiji* C-303/88, Recueil, str. I-1433, točki 21 in 22.

([23]) Glej na primer sodbo Sodišča prve stopnje z dne 19. oktobra 2005 v zadevi *Freistaat Thüringen proti Komisiji* T-318/00, ZOdl., str. II-4179, točka 125.

([24]) Podatki, ki so jih italijanski organi poslali Komisiji v dopisu z dne 30. maja 2008.

([25]) Glej finančne rezultate, ki so na voljo na spletni strani družbe Alitalia (http://corporate.alitalia.com/en/investors/financial/index.aspx).

([26]) *Decreto-legge n° 97, Disposizioni urgenti in materia di monitoraggio e trasparenza dei meccanismi di allocazione della spesa pubblica, nonche' in materia fiscale e di proroga di termini (GU N° 128 del 3/06/2008)*. (Zakonski odlok št. 97 – Nujni ukrepi v zvezi s spremljanjem in preglednostjo mehanizmov za dodelitev javnih sredstev ter v zvezi z davki in podaljšanjem rokov (Uradni list št. 128 z dne 3.6.2008)).

(62) Iz vseh teh dejstev je mogoče sklepati, da je bil finančni položaj družbe Alitalia resno ogrožen na dan odobritve posojila v višini 300 milijonov EUR z zakonskim odlokom št. 80 in tudi na dan sprejetja zakonskega odloka št. 93, kot sicer italijanski organi priznavajo v dopisu Komisiji z dne 30. maja 2008. Komisiji se v zvezi s tem zdi primerno opozoriti, da italijanski organi te ocene nikakor niso izpodbijali v pripombah glede sprožitve formalnega postopka preiskave ([27]).

(63) Komisiji se zdi v tem smislu tudi primerno opozoriti, da se je finančni položaj družbe Alitalia poslabševal od leta 1997 in je zelo ogrožen od leta 2001, kot dokazuje opis finančnega položaja družbe v odločbah Komisije z dne 18. julija 2001, 20. julija 2004 in 7. junija 2005 (navedenih v uvodni izjavi 47). Ukrepi državne podpore, ki jih je bila družba deležna od leta 1997, zadostno dokazujejo, da so se težave, s katerimi se je družba srečevala skoraj 10 let, preprečevale s ponavljajočo se pomočjo javnega delničarja.

7.1.1.2 Značilnosti državne pomoči

(64) Komisija glede pogojev za odobritev zadevne pomoči nadalje ugotavlja, da se v skladu z zakonskim odlokom št. 80 uporablja obrestna mera iz Obvestila Komisije o veljavnih obrestnih merah za vračilo državne pomoči in o referenčnih/diskontnih merah za 25 držav članic, ki veljajo od 1. januarja 2008, od 1. julija 2008 pa obrestna mera iz Sporočila Komisije o spremembi metode določanja referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj ([28]). Ta obrestna mera je bila z zakonskim odlokom št. 93 povišana za 1 odstotno točko ([29]).

(65) Treba je opozoriti, da obrestne mere iz Obvestila Komisije o veljavnih obrestnih merah za vračilo državne pomoči in o referenčnih/diskontnih merah za 25 držav članic, ki veljajo od 1. julija 2008 ([30]), lahko odražajo povprečno raven obrestnih mer, ki veljajo v različnih državah članicah za srednje- in dolgoročna posojila (od pet do deset let), zavarovana z navadnimi poroštvi. Komisija meni, da teh obrestnih mer, čeprav povišanih za 1 odstotno točko, ni mogoče obravnavati kot primerne za podjetje, katerega finančni položaj je resno ogrožen. To obvestilo temelji na Obvestilu Komisije o metodi določanja referenčnih/diskontnih mer iz leta 1997 ([31]), v katerem je navedeno, da je „tako določena referenčna obrestna mera najnižja obrestna mera, ki se lahko poviša v položajih, ki vključujejo posebno tveganje (na primer podjetje v težavah, ali kadar ni dovolj poroštev, ki jih navadno zahtevajo banke). V takih primerih lahko premija znaša 400 stotink odstotka ali več, če nobena zasebna banka ne bi odobrila zadevnega posojila.“ Komisija meni, da celo povišanje referenčne obrestne mere za 100 bazičnih točk, kot je določeno v zakonskem odloku št. 93, ne more ustrezno upoštevati posebno ogroženega položaja, v katerem je bila družba Alitalia ob dodelitvi pomoči.

(66) V zvezi s Sporočilom Komisije o spremembi metode določanja referenčnih obrestnih mer in diskontnih stopenj ([32]) – kolikor se sploh uporablja, saj je bilo posojilo odobreno pred začetkom njegove veljavnosti, ukrep pa se oceni kot pomoč ob odobritvi – je dovolj ugotoviti, da italijanski organi niso odgovorili na pomisleke, ki jih je Komisija izrazila v odločitvi z dne 11. junija 2008. Iz tega sledi, da pomisleki, ki jih je Komisija izrazila glede tega, ostajajo.

(67) Komisija zato na podlagi navedenega meni, da se zasebni vlagatelj, ki bi bil v primerljivem položaju kot Italija v tem primeru, celo če bi se strinjal z dodelitvijo zadevne pomoči družbi Alitalia, ne bi strinjal z uporabo obrestne mere, čeprav povišane za 100 bazičnih točk, ki se uporablja za podjetje v normalnem finančnem položaju.

(68) Trditve italijanskih organov v dopisu z dne 12. julija 2008 ne morejo ovreči ocene o obrestnih merah, ki se uporabljajo za zadevno pomoč. Italijanski organi so v pripombah samo trdili, ne da bi to podprli z argumenti, da je bila višina obrestne mere določena na ravni, ki omogoča neposreden in ustrezen ekonomski donos kapitala.

(69) Komisija nato ugotavlja, da je italijanska vlada odločitev o odobritvi zadevnega posojila sprejela 22. aprila 2008, potem ko je skupina Air France–KLM istega dne umaknila ponudbo za odkup družbe Alitalia, ([33]) in da je bil razlog za sprejetje zakonskega odloka št. 93 poslabšanje finančnega položaja družbe. Ne glede na razloge skupine Air France–KLM za umik ponudbe, ki so povezani predvsem s finančnim položajem družbe Alitalia, ([34]) ostaja dejstvo, da je bila odločitev o odobritvi zadevnega posojila sprejeta takoj po tej odločitvi o umiku ponudbe.

([27]) Glej odstavek 9 dopisa italijanskih organov Komisiji z dne 12. julija 2008.
([28]) Glej uvodno izjavo 12.
([29]) Glej uvodno izjavo 5.
([30]) Navedeno v opombi 6.
([31]) UL C 273, 9.9.1997, str. 3.
([32]) Navedeno v opombi 6.
([33]) Družba Alitalia je dobila ponudbo za prevzem z zamenjavo delnic 14. marca 2008, upravni odbor pa jo je odobril 16. marca 2008.
([34]) Glej zgoraj navedeni dopis italijanskih organov Komisiji z dne 30. maja 2008.

(70) V zvezi s tem neargumentirane trditve italijanskih organov, da neizvedba te transakcije ni bila v nasprotju z načrtom privatizacije, ni mogoče sprejeti, ker ni prepričljivih dokazov, da je tak načrt ob odobritvi zadevne pomoči dejansko obstajal. Poskusi privatizacije družbe, na katere se italijanski organi sklicujejo v dopisu z dne 30. maja 2008 in ki se nanašajo na obdobje od konca leta 2006 do konca leta 2007, namreč ne morejo dokazati, da je ob odobritvi zadevne pomoči obstajala druga dejanska možnost odkupa.

(71) Tudi dopisa B. Ermollija družbi Alitalia, na katerega se italijanski organi sklicujejo v dopisu z dne 30. maja 2008 in ki po njihovem mnenju dokazuje interes italijanskih podjetnikov in vlagateljev za pripravo načrta za oživitev družbe, ni mogoče obravnavati kot tako možnost ([35]).

(72) Kar zadeva dogajanje po 30. maju 2008, na katero se italijanski organi sklicujejo v svojih dopisih, in zlasti pogodbo, ki sta jo družbi Alitalia in Intesa Sanpaolo sklenili 9. in 10. junija 2008, je dovolj spomniti, da je treba za oceno zadevne pomoči upoštevati prevladujoče okoliščine ob njeni odobritvi. Komisija vsekakor opozarja, da v tem, da je družba Alitalia junija 2008 družbi Intesa Sanpaolo zaupala nalogo, spodbujati privatizacijo družbe in najti rešitev zanjo, ni mogoče videti zanesljive in takojšnje možnosti za odkup družbe, ker so bile takrat možnosti za uspeh naloge, zaupane družbi Intesa Sanpaolo, povsem negotove.

(73) V tem smislu je treba sicer spomniti, da ko je Italija odobrila zadevno pomoč, noben zasebni delničar družbe Alitalia ni pomagal družbi hkrati z državo, da bi ji omogočil kritje takojšnjih potreb po likvidnih sredstvih.

(74) Skorajšnja sočasnost umika zgoraj navedene ponudbe za odkup in odobritve navedenega posojila s strani italijanske vlade, neobstoj druge možnosti prevzema ob njegovi odobritvi ter neobstoj finančne pomoči zasebnih delničarjev družbe Alitalia hkrati s pomočjo Italije potrjujejo ugotovitev, da primerljivo velik delničar zaradi resnosti položaja ne bi privolil v odobritev tega posojila.

([35]) V sporočilu družbe Alitalia za javnost z dne 13. maja 2008 je navedeno: „The Board expressed its appreciation for the communication from Mr Bruno Ermolli and awaits a clear statement of intent which proves to be in line with the above indications in order to agree to the requested due diligence.“ („Upravni svet ceni sporočilo gospoda Bruna Ermollija in pričakuje jasno izjavo o nameri, ki ustreza zgornjim navedbam, za privolitev v zahtevani preskus o potrebni skrbnosti.“) (http://corporate.alitalia.com/en/press/press/index.aspx).

(75) Komisija sicer meni, da tak zasebni vlagatelj zaradi resno ogroženega finančnega položaja družbe Alitalia ne bi privolil v odobritev nikakršnega posojila tej družbi in sploh pa ne posojila, katerega znesek naj bi se vključil v lastniški kapital in ki bo tako v primeru likvidacije družbe povrnjen sorazmerno z lastniškim kapitalom šele po poplačilu vseh drugih upnikov (glej člen 4(4) zakonskega odloka št. 93). Dodelitev posojila, ki je bilo najprej odobreno za dopolnitev kapitala družbe Alitalia, nadalje potrjuje analizo Komisije, da gre pri zadevni pomoči za državno pomoč.

(76) Komisija na podlagi zgoraj navedenih dejstev meni, da Italija, s tem ko je družbi Alitalia odobrila zadevno pomoč v višini 300 milijonov EUR, ni ravnala kot osveščeni delničar, ki vodi strukturno, globalno ali sektorsko politiko ter ga usmerjajo možnosti dolgoročnejše rentabilnosti vloženega kapitala, kot to velja za navadne vlagatelje ([36]).

(77) Komisija iz tega sklepa, da zadevna pomoč, ne glede na način uporabe zadevnih sredstev, za Alitalio pomeni gospodarsko prednost iz državnih sredstev, ki je ob običajnih tržnih pogojih ne bi imela ([37]).

7.1.2 *Selektivnost pomoči*

(78) Odobritev tega posojila omogoča družbi Alitalia gospodarsko prednost, ki je dana samo njej. Zadevna pomoč je torej selektivna.

7.1.3 *Pogoji, ki vplivajo na trgovino med državami članicami in izkrivljanje konkurence*

(79) Komisija meni, da zadevna pomoč vpliva na trgovino med državami članicami, ker zadeva podjetje, katerega prevozna dejavnost po naravi neposredno vpliva na trgovino in zajema številne države članice. Poleg tega izkrivlja ali bi lahko izkrivljala konkurenco na skupnem trgu, ker zadeva samo eno podjetje, ki je konkurent drugih skupnostnih letalskih družb v evropskem omrežju, zlasti od začetka veljavnosti tretjega dela liberalizacije zračnega prometa 1. januarja 1993 ([38]).

([36]) Glej na primer sodbo Sodišča prve stopnje z dne 15. septembra 1998 v zadevi *Breda Fucine Meridionali proti Komisiji* (T-126/96 in T-127/96, Recueil, str. II-3437, točka 79).

([37]) Glej na primer sodbo Sodišča z dne 11. julija 1996 v zadevi SFEI (C-39/94, Recueil, str. II-3547, točka 60).

([38]) Uredbe Sveta (EGS) št. 2407/92 z dne 23. julija 1992 o licenciranju letalskih prevoznikov, št. 2408/92 z dne 23. julija 1992 o dostopu letalskih prevoznikov Skupnosti do letalskih prog znotraj Skupnosti in št. 2409/92 z dne 23. julija 1992 o prevozninah in tarifah za zračni prevoz (UL L 240, 24.8.1992, str. 1).

(80) Komisija ob upoštevanju zgornjih ugotovitev na podlagi informacij, ki jih ima na tej stopnji, meni, da je pomoč v višini 300 milijonov EUR, ki jo je država Italija odobrila družbi Alitalia, državna pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe.

7.2 **Opredelitev pomoči kot nezakonite pomoči**

(81) Država članica mora v skladu s členom 88(3) Pogodbe priglasiti vse načrte za dodelitev ali spremembo pomoči. Zadevna država članica ne sme izvajati predlaganih ukrepov, dokler v tem postopku ni sprejeta dokončna odločitev.

(82) Italijanska vlada je odločitev o odobritvi posojila v višini 300 milijonov EUR sprejela 22. aprila 2008 z zakonskim odlokom št. 80. Družba Alitalia je takrat dobila na razpolago sredstva, kot so italijanski organi sicer potrdili na srečanju s Komisijo 23. aprila 2008. Zakonski odlok št. 93, v katerem je bila predvidena možnost, da se znesek posojila vključi v lastniški kapital, je bil sprejet 27. maja 2008.

(83) Komisija ugotavlja, da ji Italija ni priglasila zadevne pomoči niti na dan sprejetja zakonskega odloka št. 80 niti na dan sprejetja zakonskega odloka št. 93. Komisija torej meni, da je Italija ravnala nezakonito, ko je zadevno pomoč odobrila v nasprotju s členom 88(3) Pogodbe.

7.3 **Združljivost pomoči s skupnim trgom**

(84) Ker Komisija meni, da je zadevni ukrep državna pomoč v smislu člena 87(1) Pogodbe, je treba proučiti njeno morebitno združljivost glede na odstopanja, določena v odstavkih 2 in 3 tega člena. V zvezi s tem je treba opozoriti, da upravičenec zadevne pomoči spada v sektor letalskega prometa.

(85) Kar zadeva odstopanja iz člena 87(2) Pogodbe v zvezi s socialno pomočjo, dodeljeno posameznim potrošnikom, pomočjo za povrnitev škode, ki so jo povzročile naravne nesreče in drugi izjemni dogodki, ter pomočjo, dodeljeno gospodarstvu nekaterih območij Zvezne republike Nemčije, Komisija ugotavlja, da so v tem primeru neumestna.

(86) V zvezi z odstopanjem iz člena 87(3)(b) Pogodbe zadostuje ugotoviti, da zadevna pomoč ni pomemben projekt skupnega evropskega interesa in da njen cilj ni odpravljanje resnih motenj v italijanskem gospodarstvu. Poleg tega ni usmerjena k spodbujanju kulture in ohranjanju dediščine v smislu odstopanja iz člena 87(3)(d) Pogodbe.

(87) Komisija v zvezi z odstopanjem iz člena 87(3)(c) Pogodbe, ki dovoljuje pomoč za pospeševanje razvoja nekaterih dejavnosti, kadar takšna pomoč ne spreminja trgovinskih pogojev v obsegu, ki bi bil v nasprotju s skupnim interesom, meni, da ni dokazov za združljivost zadevne pomoči s skupnim trgom. Zdi se namreč, da se v obravnavanem primeru ne uporablja nobeno od odstopanj, ki so v zvezi s tem določena s smernicami Komisije o uporabi členov 92 in 93 Pogodbe ES in člena 61 Sporazuma EGP za državne pomoči v letalskem sektorju ([39]), kot so bile dopolnjene s Sporočilom Komisije o smernicah Skupnosti o financiranju letališč in zagonski državni pomoči letalskim družbam z odhodi z regionalnih letališč ([40]).

(88) Poleg tega je Komisija na podlagi smernic o državni regionalni pomoči iz leta 1998, kakor so bile spremenjene leta 2000 ([41]), izjemoma dovolila nekatere pomoči za dejavnosti v letalskem prometu za letalske proge z najbolj oddaljenih regij, da bi se izravnali dodatni stroški zaradi trajnih pomanjkljivosti teh regij, navedenih v členu 299(2) Pogodbe, vendar ta izjema v teh okoliščinah ne pride v poštev.

(89) Kar zadeva navedene izjeme, Komisija ugotavlja, da zanje italijanski organi v svojih dopisih niso trdili, da se uporabljajo v obravnavanem primeru.

(90) Kar zadeva trditev italijanskih organov, v skladu s katero je treba zaradi javnega reda in prometne povezanosti zagotoviti storitve javnega prometa, ki jih opravlja družba Alitalia, Komisija ugotavlja, da samo na podlagi te neargumentirane trditve zadevne pomoči ne more šteti za združljivo s skupnim trgom.

(91) Nazadnje Komisija meni, da zadevne pomoči ni mogoče razglasiti za združljivo s skupnim trgom na podlagi smernic iz leta 2004. Čeprav bi bilo družbo Alitalia mogoče označiti za podjetje v težavah v smislu teh smernic, drugi kumulativni pogoji, na podlagi katerih bi bilo mogoče zadevno posojilo šteti za pomoč za reševanje, v obravnavanem primeru niso izpolnjeni.

([39]) UL C 350, 10.12.1994, str. 5.
([40]) UL C 312, 9.12.2005, str. 1.
([41]) UL C 258, 9.9.2000, str. 5.

(92) Komisija namreč ugotavlja, da – prvič – italijanski organi niso dokazali, da zadevni ukrep ne bi imel neupravičenih učinkov prelivanja na druge države članice ([42]). Italijanski organi v zvezi s tem trdijo samo, da sta postopek privatizacije in odobritev zadevnega ukrepa v tem smislu splošna postopka, saj odobritev navedene pomoči družbi Alitalia ne omogoča izvajanja konkurenčnih strategij. Italijanski organi nikakor niso podrobno navedli resnih socialnih težav, ki upravičujejo odobritev zadevnega ukrepa.

(93) Drugič: italijanski organi niso zagotovili, da bodo najpozneje šest mesecev po izvedbi ukrepa predložili načrt za prestrukturiranje ali načrt za likvidacijo ali dokazilo, da je bilo posojilo v celoti povrnjeno ([43]). Italijanski organi se v dopisih sklicujejo na obstoj načrta za prestrukturiranje in tudi na obstoj časovnega načrta za vračilo zadevne pomoči. Vendar po eni strani iz trditve italijanskih organov, da je izdelava načrta za prestrukturiranje del postopka privatizacije družbe Alitalia, ki se je začel leta 2006, ni mogoče sklepati, da ima Komisija formalno zagotovilo, da bo v šestih mesecih od odobritve ukrepa prejela dejanski načrt za prestrukturiranje družbe.

(94) Po drugi strani Komisija tudi na podlagi domnevnega časovnega načrta za vračilo posojila, na katerega naj bi se skliceval zgoraj navedeni zakonski odlok št. 93, ne more sklepati, da je izpolnjen pogoj iz odstavka 25(c) smernic iz leta 2004. Iz dejstva, da naj bi bilo zadevno posojilo treba vrniti čim prej v obdobju od tridesetega dne po prenosu lastniškega kapitala družbe Alitalia do 31. decembra 2008, namreč ni mogoče sklepati, da so se italijanski organi obvezali, da bodo v šestih mesecih od odobritve ukrepa z zakonskim odlokom št. 80 predložili dokazilo o povrnitvi posojila, to je najpozneje 23. oktobra 2008.

(95) Vsekakor italijanski organi ne upoštevajo dejstva, da je v členu 4(4) zakonskega odloka št. 93 navedeno, da bo v primeru likvidacije družbe zadevni znesek šele po solidarnem poplačilu vseh drugih upnikov vrnjen sorazmerno z lastniškim kapitalom, kar v tem primeru ogroža vsako možnost vračila. Poleg tega navedbe možnosti likvidacije družbe v tem odloku ni mogoče šteti za zagotovilo Italije, da bo najpozneje šest mesecev po izvedbi ukrepa predložila načrt za likvidacijo.

(96) Tretjič: italijanski organi niso dokazali niti, da naj bi bila zadevna pomoč kvantitativno upravičena za namen ohranitve podjetja (odstavek 25(d) smernic iz leta 2004). Italijanski organi so v dopisih namreč trdili samo, da je skupni znesek ukrepa v korist družbe Alitalia nujno potreben in sorazmeren s ciljem nadaljnjega obstoja in ohranitve premoženja družbe. V teh okoliščinah v nasprotju s trditvami italijanskih organov opis finančnega položaja družbe v njihovem dopisu Komisiji z dne 30. maja 2008 ne omogoča take ugotovitve.

(97) Četrtič: nikakor ni mogoče šteti, da družba Alitalia izpolnjuje pogoj v zvezi s pravilom o enkratni pomoči ([44]), naj bo to pomoč za reševanje ali prestrukturiranje. Opozoriti je namreč treba, da v skladu s smernicami iz leta 2004 Komisija ne dovoli dodelitve nove pomoči za reševanje ali prestrukturiranje, če je podjetje v preteklosti že prejelo pomoč za reševanje ali prestrukturiranje in če je od dodelitve pomoči za reševanje, od konca obdobja prestrukturiranja ali od ustavitve izvajanja načrta preteklo manj kot 10 let.

(98) Alitalia pa je že prejela pomoč za prestrukturiranje, ki jo je Komisija odobrila z odločbo z dne 18. julija 2001 ([45]), in tudi pomoč za reševanje v obliki državnega poroštva za premostitveno posojilo v višini 400 milijonov EUR, ki jo je Komisija odobrila z odločbo z dne 20. julija 2004 ([46]). Ker od dodelitve te zadnje pomoči ni preteklo 10 let, Alitalia v obravnavanem primeru ne more prejeti zadevne pomoči.

(99) Res je, da so v smernicah iz leta 2004 določene izjeme glede uporabe pravila o enkratni pomoči. Vendar Komisija ugotavlja, da – po eni strani – pogoja iz točke 73(a) ali (b) v obravnavanem primeru nista izpolnjena. Italijanski organi poleg tega niso trdili, da naj bi se ti izjemi uporabljali v obravnavanem primeru.

(100) Kar po drugi strani zadeva izjemo, določeno v točki 73(c) smernic iz leta 2004, povezano z izjemnimi in nepredvidljivimi okoliščinami, za katere podjetje ni odgovorno, Komisija meni, da je v obravnavanem primeru ni mogoče uporabiti.

(101) Opozoriti je namreč treba, da se finančne težave družbe Alitalia že več let ponavljajo, zato težav, s katerimi se srečuje družba in ki upravičujejo odobritev zadevne pomoči, ni mogoče opredelili kot izjemnih in nepredvidljivih, za katere družba ne bi bila odgovorna.

([42]) Glej točko 25(b) smernic iz leta 2004.
([43]) Glej točko 25(c) smernic iz leta 2004.
([44]) Glej točko 25(e) oddelka 3.1.1 in oddelek 3.3 smernic iz leta 2004.
([45]) Odločba Komisije z dne 18. julija 2001 (navedena v uvodni izjavi 47).
([46]) Odločba Komisije z dne 20. julija 2004 (navedena v uvodni izjavi 47).

(102) V teh okoliščinah se je primerno sklicevati na opis finančnega položaja družbe Alitalia v odločbah Komisije z dne 18. julija 2001, 20. julija 2004 in 7. junija 2005, v katerih je opisan težak položaj od leta 1997, nato pa skrb vzbujajoč položaj, v katerem je družba od leta 2001 ([47]). Zelo ogrožen finančni položaj družbe Alitalia na dan odobritve zadevnega ukrepa poleg tega dokazuje neuspeh načrta za prestrukturiranje, ki je bil Komisiji priglašen leta 2004 in je bil predmet njene odločbe z dne 7. junija 2005 ([48]).

(103) Ukrepi podpore, ki so jih italijanski organi v zadnjih letih odobrili družbi Alitalia, poleg tega kažejo na ponavljajoče se finančne težave družbe (glej oddelek 7 zgoraj) ([49]).

(104) V teh okoliščinah sedanje težke gospodarske razmere v letalskem sektorju, povezane predvsem z vse hitrejšo rastjo cen nafte v prvi polovici leta 2008, ne morejo pojasniti izjemno težavnega finančnega položaja, v katerem je družba Alitalia že vrsto let. V zvezi s tem je treba opozoriti, da sta, sodeč po zgoraj navedenem zakonskem odloku št. 80 z dne 23. aprila 2008, razloga za odobritev zadevnega posojila finančni položaj družbe in njena takojšnja potreba po likvidnih sredstvih ter da je bil zakonski odlok št. 93 sprejet zaradi poslabšanja finančnega položaja družbe ter za zagotovitev ohranjanja njene vrednosti in nadaljevanja dejavnosti ([50]).

(105) Čeprav ni nobenega dvoma, da so težave družbe Alitalia še večje zaradi sedanjih gospodarskih razmer, pa tudi drži, da je imela gospodarske težave že prej in da so zaradi teh gospodarskih razmer prizadeti vsi letalski prevozniki.

(106) Iz tega sledi, da v okoliščinah tega primera ni mogoče odstopati od načela o enkratni pomoči iz smernic iz leta 2004.

(107) Sklicevanje Italije na odločbo o družbi Bull te ugotovitve ne more ovreči.

(108) V navedeni odločbi je Komisija menila, da v posebnih okoliščinah obravnavanega primera merilo o enkratni pomoči („one time, last time“) ne nasprotuje odobritvi pomoči, ki jo je priglasila Francija, čeprav pogoj desetletnega roka pred dodelitvijo nove pomoči za prestrukturiranje ni bil izpolnjen. Po mnenju Komisije je bila v navedeni odločbi osnovna misel tega načela, to je preprečiti kakršno koli zlorabo podpore, upoštevana, saj Francija družbe Bull ni umetno ohranjala pri življenju, čeprav naj bi se njene težave ponavljale.

(109) Treba pa je navesti, da so se za družbo Bull uporabljale smernice iz leta 1999 in ne, kot v obravnavanem primeru, iz leta 2004 ([51]). V nasprotju s smernicami iz leta 1999 je v smernicah iz leta 2004 določeno, da se za namen uporabe načela o enkratni pomoči za pomoč za reševanje ali prestrukturiranje upoštevajo ne samo pomoči za prestrukturiranje, ampak tudi pomoči za reševanje, ki so bile predhodno dodeljene zadevnemu podjetju. Komisija poudarja tudi, da iz smernic iz leta 2004 izhaja, da se za preprečitev krivične pomoči podjetjem, ki lahko preživijo zgolj zaradi ponavljajoče se državne podpore, pomoč za reševanje ali prestrukturiranje lahko dodeli le enkrat (glej odstavek 72).

([47]) Tako je v odločbi z dne 18. julija 2001 navedeno naslednje: „Kljub izboljšanju po prilagoditvah načrta februarja in junija 1997, ki so bile Komisiji priglašene 26. junija 1997, je družbo Alitalia še vedno treba šteti za podjetje z zelo velikim posebnim tveganjem. V zvezi s tem je treba opozoriti, da: (…) je družba v zelo težkem in negotovem finančnem položaju. Samo dokapitalizacija v višini 1 000 milijard ITL junija 1996 ji je namreč omogočila, da se je izognila stečaju, saj so bila njena lastna sredstva spomladi 1996 praktično nična, njena zadolženost pa velika. Ob upoštevanju velikosti družbe in predvidenega zneska naložbe lahko tako neravnovesje finančne strukture podjetja samo po sebi odvrne vlagatelja, ki deluje po načelih tržnega gospodarstva.“ Poleg tega iz odločbe z dne 20. julija 2004 izhaja, da položaj družbe Alitalia od leta 2001 še naprej vzbuja skrb, da je znak vse večje resnosti položaja, da je bilo trgovanje z delnicami ustavljeno v torek, 4. maja 2004, potem ko so padle za 15 % na 0,1995 EUR, in da je revizorska družba družbe Alitalia ugotovila poslabšanje njenega finančnega položaja in navedla, da bo, če ne bodo sprejeti ostri in ustrezni ukrepi, ta finančni položaj zahteval nove rešitve, vključno z likvidacijo. Glej nazadnje odločbo z dne 7. junija 2005, v kateri je predstavljen položaj družbe iz julija 2004.

([48]) Opozoriti je treba, da je bilo v načrtu za prestrukturiranje, ki je bil leta 2004 predložen Komisiji, predvideno, „da se bodo poslovni izidi od leta 2008 letno izboljšali za približno milijardo EUR, od tega bi 200 milijonov EUR izhajalo iz stopnje zasedenosti in približno 770 milijonov EUR iz drugih ukrepov iz načrta, katerih glavni vzrok rasti bi bilo varčevanje pri nakupih, stroških poslovanja in odhodkih za osebje“ (glej uvodno izjavo 203 odločbe z dne 7. junija 2005).

([49]) V skladu s smernicami iz leta 2004, „če se pomoč za reševanje dodeli podjetju, ki je že dobilo pomoč za prestrukturiranje, je mogoče sklepati, da so težave upravičenca ponavljajoče se narave in da ponovni posegi države povzročajo izkrivljanja konkurence, ki so v nasprotju s skupnim interesom. Takšni ponovni posegi države niso dovoljeni“ (zadnji del točke 72).

([50]) Glej uvodno izjavo 57.

([51]) Glej opombo 9 v zgoraj navedeni odločbi o družbi Bull.

(110) Poleg tega v nasprotju s posebnimi okoliščinami zadeve Bull ([52]) težave, s katerimi se je srečevala družba Alitalia in ki so bile razlog za odobritev zadevne pomoči, niso, kot je bilo predhodno ugotovljeno, povezane s sedanjimi gospodarskimi razmerami, ki so neugodne za sektor letalskega prometa. Poleg tega so te težave enake tistim, s katerimi se je podjetje že srečevalo, kot izhaja iz opisa finančnega položaja od leta 1997 (glej uvodni izjavi 57 in 58), in se v nasprotju z dejanskim stanjem v zadevi Bull ([53]) ponavljajo.

(111) Alitalia je v nasprotju s tem, kar je Komisija ugotovila v odločbi o družbi Bull ([54]), hkrati prejela pomoč za prestrukturiranje in pomoč za reševanje v obliki poroštva države, pogoj izteka desetletnega roka od odobritve teh pomoči pa še zdaleč ni izpolnjen.

(112) Iz tega sledi, da tudi ob predpostavki, da so drugi kumulativni pogoji iz smernic iz leta 2004, na podlagi katerih je zadevno posojilo mogoče šteti za pomoč za reševanje, izpolnjeni, kar v tem primeru ne velja, ni izpolnjen pogoj v zvezi z načelom o enkratni pomoči, od njega pa ni mogoče odstopati z uporabo ene od izjem iz točke 73 navedenih smernic.

(113) Iz zgoraj navedenega izhaja, da zadevna pomoč ni združljiva s skupnim trgom.

7.4 **Vračilo**

(114) Komisija opozarja, da mora upravičenec na podlagi člena 14(1) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES (zdaj člen 88 Pogodbe) ([55]) vrniti vsako nezakonito pomoč, ki je nezdružljiva s skupnim trgom.

(115) Ker je bila zadevna pomoč družbi Alitalia odobrena nezakonito in ker je nezdružljiva s skupnim trgom, jo mora Alitalia vrniti ([56]).

([52]) Glej uvodno izjavo 71 zgoraj navedene odločbe o družbi Bull.
([53]) Glej uvodno izjavo 73 zgoraj navedene odločbe o družbi Bull.
([54]) Glej uvodno izjavo 74 zgoraj navedene odločbe o družbi Bull.
([55]) UL L 83, 27.3.1999, str. 1.
([56]) Komisija želi pripomniti, da pogoji, v katerih bi lahko sprejela odločbo, s katero bi od Italije pred sprejetjem te odločbe zahtevala, da se zadevna pomoč začasno odloži, v tem primeru niso bili izpolnjeni, zlasto ker ni bil dokazan obstoj resne nevarnosti znatne in nepopravljive škode konkurentu družbe Alitalia (glej člen 11(2) zgoraj navedene uredbe št. 659/1999).

(116) Komisija opozarja, da glede na resne finančne težave družbe Alitalia in pogoje odobritve zadevne pomoči zasebni vlagatelj ne bi privolil v odobritev nikakršnega posojila tej družbi in sploh pa ne posojila, katerega znesek se vključi v njen lastniški kapital. Ob upoštevanju narave zadevnega ukrepa in okoliščin njegove odobritve Komisija meni, da je treba vrniti celotno posojilo.

(117) Za namen tega vračila je poleg tega treba upoštevati obresti, ki tečejo od dneva, ko je bila zadevna pomoč dana na razpolago družbi, to je od 22. aprila 2008, do njene dejanske izterjave ([57]).

7.5 **Sklepne ugotovitve**

(118) Komisija ugotavlja, da je Italija v nasprotju s členom 88(3) Pogodbe družbi Alitalia nezakonito odobrila pomoč v obliki posojila v višini 300 milijonov EUR, ki se lahko vključi v njen lastniški kapital.

(119) Zato mora Italija sprejeti vse potrebne ukrepe za vračilo te državne pomoči, ki je nezdružljiva s skupnim trgom. Pomoč mora vrniti njen upravičenec, to je družba Alitalia –

SPREJELA NASLEDNJO ODLOČBO:

Člen 1

Posojilo v višini 300 milijonov EUR, ki ga je Italija v nasprotju s členom 88(3) Pogodbe odobrila družbi Alitalia in ga ta lahko vključi v lastniški kapital, je nezdružljivo s skupnim trgom.

Člen 2

1. Italija od upravičenca izterja pomoč iz člena 1.

2. Za zneske, ki jih je treba izterjati, se od datuma, ko so bili dani na razpolago upravičencem, do datuma dejanske izterjave zaračunavajo obresti.

([57]) Glej člen 14(2) Uredbe št. 659/1999 (navedena zgoraj) ter uvodne izjave 80, 83 in 113.

3. Obresti se izračunajo na podlagi obrestnoobrestnega računa v skladu s poglavjem V Uredbe (ES) št. 794/2004 ([58]) in Uredbo (ES) št. 271/2008 o spremembi Uredbe (ES) št. 794/2004 ([59]).

Člen 3

1. Izterjava pomoči iz člena 1 je takojšnja in učinkovita.

2. Italija zagotovi, da se ta odločba izvede v štirih mesecih po uradnem obvestilu o tej odločbi.

Člen 4

1. Italija v dveh mesecih po uradnem obvestilu o tej odločbi Komisiji predloži naslednje podatke:

(a) skupni znesek (glavnica in obresti na terjatev), ki ga je treba izterjati od upravičenca;

(b) podroben opis že sprejetih ali načrtovanih ukrepov za uskladitev s to odločbo;

(c) dokumente, ki dokazujejo, da je bilo upravičencu naročeno, naj vrne pomoč.

2. Italija obvešča Komisijo o napredku nacionalnih ukrepov, sprejetih za izvajanje te odločbe, do dokončne izterjave pomoči iz člena 1. Na zahtevo Komisije takoj predloži informacije o že sprejetih in načrtovanih ukrepih za uskladitev s to odločbo. Prav tako predloži podrobne podatke o zneskih pomoči in obresti na terjatev, ki so bili od upravičenca že izterjani.

Člen 5

Ta odločba je naslovljena na Italijansko republiko.

V Bruslju, 12. novembra 2008

Za Komisijo
Antonio TAJANI
Podpredsednik

([58]) UL L 140, 30.4.2004, str. 1.
([59]) UL L 82, 25.3.2008, str. 1.

PRILOGA

Seznam zainteresiranih strani, ki so Komisiji predložile pripombe na podlagi člena 88(2) Pogodbe

1. Sterling Airlines A/S

2. British Airways Plc

3. Ryanair

4. Neos SpA

5. *The European Travel Agents' and Tour Operators' Associations* in *The Guild of European Business Travel Agents*